

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Тернопільського національного технічного
університету імені Івана Пулюя
доктору економічних наук, професору
Мельник Лілії Миколаївній

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата економічних наук, доцента,
доцента кафедри економіки та фінансів

Радинського Сергія Віталійовича

на дисертаційну роботу **Кураха Олександра Павловича**

«Формування оптимальних підходів до управління бізнес-процесами в
контексті інклюзивного та смарт розвитку територіальних громад України»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії
в галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Рецензію підготовлено за результатами ознайомлення з текстом дисертаційної роботи, анотацією, переліком опублікованих праць та відомостями щодо апробації результатів дослідження.

1. Актуальність теми дисертації та зв'язок з науковими напрямками, темами

Тема дисертаційного дослідження Кураха Олександра Павловича є актуальною, оскільки вона спрямована на розв'язання важливого науково-практичного завдання – формування оптимальних підходів до управління бізнес-процесами територіальних громад України в умовах децентралізації, цифрової трансформації, воєнних викликів, потреби повоєнного відновлення та посилення ролі місцевого самоврядування у забезпеченні сталого розвитку територій.

Сучасні територіальні громади функціонують у середовищі високої невизначеності, ресурсних обмежень, зростання соціальних потреб населення, необхідності підтримки підприємництва та підвищення якості публічних послуг. За таких умов традиційні адміністративно-розпорядчі підходи до управління не забезпечують належної гнучкості, прозорості та результативності управлінських рішень. Саме тому особливого значення набуває процесно-орієнтована модель управління, яка дозволяє систематизувати управлінські, сервісні, фінансові, інформаційні та комунікаційні процеси громади.

Важливість обраної теми посилюється тим, що дисертант розглядає управління бізнес-процесами не ізольовано, а у взаємозв'язку з інклюзивним та смарт розвитком територіальних громад. Такий підхід є науково обґрунтованим, оскільки інклюзивність забезпечує рівність доступу до послуг, участь різних груп населення у прийнятті рішень, соціальну згуртованість і

недискримінаційність, тоді як смарт розвиток орієнтує громади на використання цифрових технологій, відкритих даних, аналітичних платформ, інноваційних інструментів управління та партнерської взаємодії.

Актуальність дисертації визначається також потребою у формуванні таких управлінських моделей, які дозволяють територіальним громадам поєднувати стратегічне планування, цифровізацію, розвиток підприємництва, проєктну діяльність, публічно-приватне партнерство та механізми моніторингу результативності. Відповідно, представлена дисертаційна робота має важливе теоретичне і прикладне значення для розвитку сучасного менеджменту територіальних громад.

Дисертаційне дослідження пов'язане з науково-дослідною тематикою Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, зокрема з науково-дослідною темою кафедри економіки та фінансів «Сучасні фінансово-економічні системи України: новітні тренди забезпечення стійкості та ефективного управління» (державний реєстраційний номер 0124U003478; наказ ТНТУ № 4/2-157 від 29.03.2024), у межах якої дисертантом обґрунтовано теоретико-методичні засади трансформації управлінських процесів через цифровізацію та вдосконалення підходів до стратегічного планування смарт розвитку територіальних громад на засадах інклюзивності.

Мета роботи сформульована чітко та спрямована на обґрунтування теоретико-методологічних положень і розроблення науково-практичних рекомендацій в контексті формування оптимальних підходів до управління бізнес-процесами в контексті інклюзивного та смарт розвитку територіальних громад України.

2. Наукова новизна результатів дисертаційної роботи

У дисертаційній роботі Кураха Олександра Павловича отримано результати, які мають ознаки наукової новизни. До найбільш вагомих слід віднести:

– запропоновано інтегровану модель управління бізнес-процесами територіальної громади, яка передбачає формування карти процесів, визначення власників процесів, установлення показників результативності й якості, використання цифрових інструментів та включення інклюзивного фільтра до етапів проєктування управлінських процедур;

– сформовано концептуальний підхід до управління бізнес-процесами територіальних громад у контексті інклюзивного та смарт розвитку, який поєднує процесний, стратегічний, цифровий, партнерський та моніторинговий контури управління;

– удосконалено методичний підхід до інтегрального оцінювання рівня інклюзивного та смарт розвитку територіальних громад, що передбачає

використання системи показників, їх нормалізацію, побудову підіндексів, вагове агрегування та застосування методу попарних порівнянь;

– набули подальшого розвитку підходи до формування партнерської екосистеми територіальної громади, що поєднує взаємодію органів місцевого самоврядування, бізнесу, громадського сектору, освітньо-наукових інституцій та мешканців громади;

– розвинено науково-практичні положення щодо використання проєктної діяльності як механізму активізації бізнес-процесів, залучення інвестицій, стимулювання місцевого підприємництва та підвищення конкурентоспроможності територіальних громад.

Загалом заявлена наукова новизна є логічною, узгодженою з метою та завданнями дисертації і відображає системність авторського підходу до поєднання процесного менеджменту, інклюзивності, цифровізації та смарт розвитку територіальних громад України.

3. Практична цінність одержаних результатів

Практичне значення дисертаційної роботи полягає у можливості використання запропонованих підходів, моделей і методичних рекомендацій у діяльності органів місцевого самоврядування, структурних підрозділів територіальних громад, агенцій місцевого розвитку, проєктних офісів, інституцій підтримки підприємництва та організацій громадського сектору.

Прикладну цінність мають рекомендації щодо формування карти бізнес-процесів територіальної громади, визначення відповідальних суб'єктів, побудови системи показників результативності, удосконалення сервісних маршрутів, розмежування функцій фронт-офісу й бек-офісу, використання цифрових інструментів для підвищення прозорості та підзвітності управлінських процедур.

Особливої уваги заслуговують пропозиції щодо інтеграції інклюзивних критеріїв у процесі управління громадою, зокрема забезпечення доступності інформації, адаптивності сервісів до потреб різних груп населення, створення альтернативних каналів комунікації, удосконалення механізмів зворотного зв'язку та залучення стейкхолдерів до прийняття рішень.

Практичне значення представленої роботи посилюється тим, що дисертантом запропоновано напрями розвитку партнерства, проєктної діяльності та підтримки місцевого підприємництва як важливих інструментів підвищення інституційної спроможності громад.

4. Повнота викладу наукових положень та результатів в опублікованих працях, дотримання вимог академічної доброчесності

Основні наукові положення дисертаційного дослідження належним чином відображено в опублікованих працях здобувача. За темою дисертації

опубліковано 17 наукових праць, зокрема 6 статей у наукових фахових виданнях України категорії «Б», а також 11 публікацій, які засвідчують апробацію результатів дослідження на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Тематика публікацій відповідає змісту дисертаційної роботи та охоплює питання смарт розвитку територіальних громад, інклюзивного розвитку, життєздатності громад, управління бізнес-процесами, партнерства влади, бізнесу й громади, проектної діяльності та інституційної спроможності територіальних громад.

Апробаційний характер отриманих результатів підтверджується участю автора у науково-практичних конференціях (м. Тернопіль, м. Кривий Ріг, м. Харків, м. Сан-Франциско, м. Бостон), де були представлені основні положення дисертації, зокрема щодо оптимізації бізнес-процесів, розроблення стратегій і політик управління, партнерства як інструменту розвитку громад та факторів ефективності управління територіями.

У частині дотримання принципів академічної доброчесності дисертація містить коректні посилання на використані джерела, а у співавторських публікаціях визначено особистий внесок здобувача. За результатами рецензування ознак порушення академічної доброчесності не встановлено.

5. Ступінь обґрунтованості та достовірність сформульованих у дисертації наукових положень, висновків і рекомендацій

Основні положення, висновки й рекомендації дисертаційної роботи є достатньо обґрунтованими, що забезпечено використанням комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, зокрема методів теоретичного узагальнення, індукції, системного аналізу, порівняння, економіко-статистичного аналізу, інтегрального оцінювання, нормалізації показників, методу попарних порівнянь, анкетування, експертного оцінювання, SWOT-аналізу, кореляційно-регресійного аналізу, моделювання та графічної інтерпретації результатів.

Достовірність висновків підсилюється поєднанням теоретичного аналізу, емпіричної діагностики, оцінювання показників розвитку територіальних громад західного регіону України, результатів опитування стейкхолдерів та побудови моделей, спрямованих на виявлення впливу соціально-економічних, інституційних, цифрових і ресурсних чинників на рівень інклюзивного та смарт розвитку громад.

Загалом методичний апарат дисертації є достатнім для досягнення поставленої мети та вирішення визначених завдань, а отримані результати мають належний рівень наукової аргументованості.

6. Оцінка змісту дисертації

Дисертація має логічну структуру та складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У першому розділі «Теоретико-методичні засади та інструменти управління бізнес-процесами в контексті інклюзивного та смарт розвитку територіальних громад» розкрито роль і значення бізнес-процесів у системі управління розвитком територіальних громад, систематизовано наукові підходи до процесного управління, визначено зміст інклюзивного та смарт розвитку, а також обґрунтовано взаємозв'язок між управлінням бізнес-процесами, цифровізацією, інклюзивністю та підвищенням якості публічних послуг.

У другому розділі «Аналіз сучасного стану управління бізнес-процесами в територіальних громадах» здійснено діагностику інклюзивного та смарт розвитку територіальних громад західного регіону України, розроблено систему аналітичних показників, проведено нормалізацію індикаторів, побудовано підіндекси та інтегральний індекс розвитку громад. Також у розділі використано анкетування стейкхолдерів, експертне оцінювання та кореляційно-регресійний аналіз для виявлення чинників, які впливають на ефективність управління бізнес-процесами.

У третьому розділі «Концептуальні підходи до оптимізації управління бізнес-процесами в територіальних громадах у контексті їх інклюзивного та смарт розвитку» запропоновано модель управління бізнес-процесами територіальної громади, обґрунтовано роль партнерства як інструменту оптимізації управління, а також розкрито значення проєктної діяльності для активізації місцевого підприємницького середовища, залучення ресурсів, формування партнерської екосистеми та підвищення спроможності громад.

Загалом дисертаційна робота справляє позитивне враження завдяки поєднанню сучасної теоретико-методичної бази з прикладними рекомендаціями щодо вдосконалення управління бізнес-процесами територіальних громад в умовах інклюзивного та смарт орієнтованого розвитку.

7. Відповідність дисертаційної роботи вимогам МОН України

Дисертаційна робота Кураха Олександра Павловича за структурою, змістом, логікою викладу, науковою новизною, практичним значенням та рівнем апробації відповідає вимогам до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Робота має завершений характер, містить теоретичні узагальнення, методичні розробки, емпіричні результати, науково-практичні рекомендації та належний рівень публікаційної активності здобувача.

За науковим рівнем, обсягом, змістовим наповненням, кількістю та якістю публікацій, а також практичною значущістю отриманих результатів

дисертаційна робота відповідає освітньо-науковій програмі підготовки докторів філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування», вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019, а також «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022.

8. Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи

Дисертаційна робота є самостійною, змістовною та завершеною науковою працею, однак окремі положення мають дискусійний характер або потребують уточнення:

1. Емпіричний аналіз (с. 69-94) зосереджено переважно на територіальних громадах західного регіону України. Доцільним було б чіткіше обґрунтувати репрезентативність такої вибірки для формування загальноукраїнських висновків або окреслити межі поширення отриманих результатів на громади інших регіонів.

2. Методичний підхід до інтегрального оцінювання інклюзивного та смарт-розвитку територіальних громад, представлений на с. 82-90 та с. 95-114, має прикладний характер і є перспективним для використання в аналітичній практиці. Водночас він потребує детальнішого розкриття процедур добору індикаторів, обґрунтування вагових коефіцієнтів, перевірки узгодженості експертних суджень, а також проведення комплексного аналізу впливу зміни ваг і порогових значень на результати інтегрального оцінювання. Дана пропозиція забезпечила б підвищення методичної прозорості дослідження, посилення достовірності інтегральних оцінок та обґрунтованості порівняльних висновків щодо рівня інклюзивного і смарт розвитку територіальних громад.

3. Результати анкетування експертів (с. 115-121) мають важливе значення для практичної частини дослідження, проте доцільно було б ширше подати характеристику вибірки респондентів, її структуру за групами учасників, географією, статусом у громаді та рівнем залучення до управлінських процесів, що дало б можливість підвищити рівень обґрунтованості отриманих експертних оцінок, посилити доказовість висновків та чіткіше визначити межі їх практичного використання для різних типів територіальних громад.

4. Запропонована модель управління бізнес-процесами територіальної громади (с. 156-170) є змістовною, однак її практичне використання можна було б посилити шляхом розроблення більш деталізованої дорожньої карти впровадження із зазначенням етапів, відповідальних суб'єктів, ресурсного забезпечення, строків реалізації, ризиків і важливих показників

результативності. Реалізація таких заходів забезпечила б підвищення прикладної цінності запропонованої моделі, полегшила б її адаптацію до практики управління територіальними громадами та сприяла б більш чіткому контролю за результатами оптимізації бізнес-процесів.

5. Рекомендації щодо партнерства та проєктної діяльності (с. 171-194) доцільно було б доповнити прикладами типових проєктів для різних типів територіальних громад – міських, селищних і сільських – із зазначенням очікуваних соціально-економічних ефектів, можливих джерел фінансування та механізмів моніторингу результатів.

Поряд із цим, зазначені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи та мають переважно рекомендаційний характер.

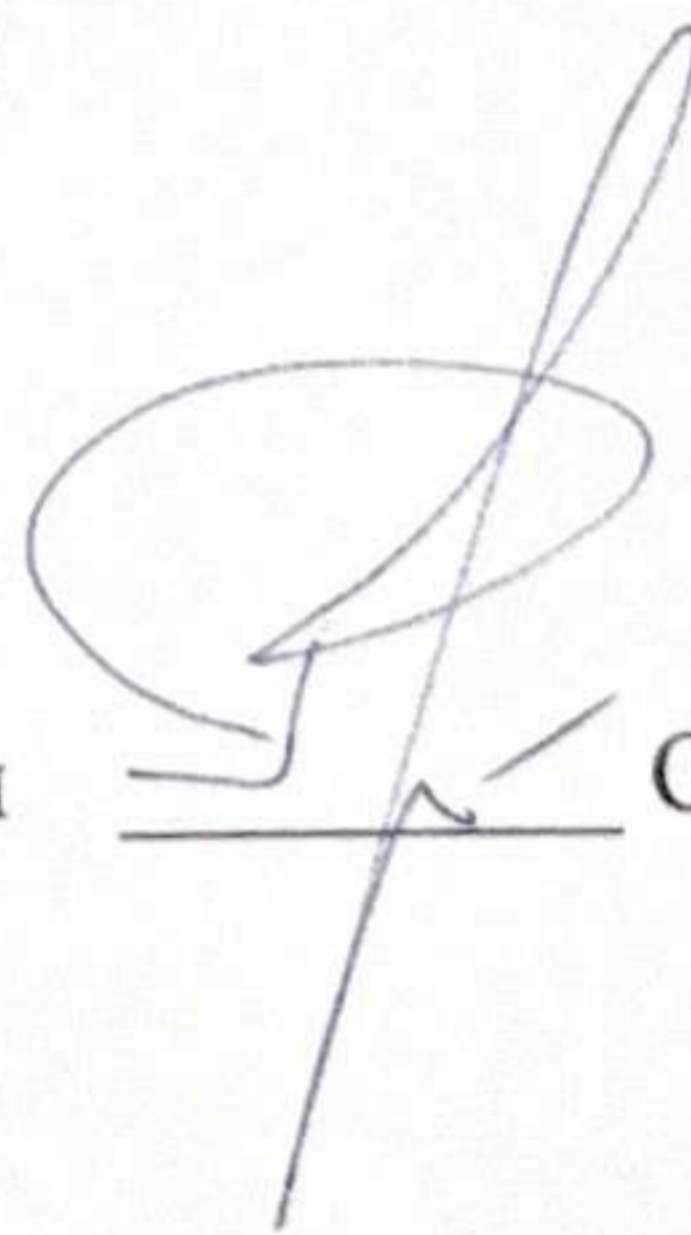
Висновки щодо дисертації в цілому

Дисертаційна робота Кураха Олександра Павловича «Формування оптимальних підходів до управління бізнес-процесами в контексті інклюзивного та смарт розвитку територіальних громад України» є завершеною, самостійною та цілісною науковою працею, у якій вирішено актуальне науково-практичне завдання щодо обґрунтування теоретико-методичних положень і розроблення практичних рекомендацій з формування оптимальних підходів до управління бізнес-процесами територіальних громад України на засадах інклюзивного та смарт розвитку.

На підставі викладеного вважаю, що дисертант Курах Олександр Павлович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

РЕЦЕНЗЕНТ:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та фінансів
Тернопільського національного
технічного університету імені Івана Пулюя

Сергій РАДИНСЬКИЙ

Сергій Радинський
В.М. А. Курах